

Jack London (1876 – 1916): Bílý Den (1910)

Struktura zkoušky:

I. Beletristický text:

A. Literární druh a žánr, umělecký směr / tvůrčí skupina, literárněhistorický kontext, údaje o autorovi ve vztahu k dílu;

B. 1. Doba a místo (děje); 2. Hlavní postavy a jejich charakteristika;

3. Námět, témata, hlavní motivy; 4. Zvláštnosti kompozice;

C. Jazykové zvláštnosti a kulturní souvislosti.

(1) Avšak na řece Padesát Mil je stihla nehoda. Přecházeli řeku po ledovém přemostění, když se psi probořili a proud je strhl pod led. Postraňky spojující spřežení se zadním psem se přetrhly a spřežení už nikdy nikdo neviděl. Zbyl jen jediný, zadní pes a Bílý Den zapřáhl do saní sebe a Indiána. Jenže člověk nedokáže nahradit v takové práci psa, a tady ti dva se pokoušeli konat práci pěti psů. Za hodinu takového putování Bílý Den odhodil přítěž. Krmivo pro psy, přebytečná výstroj i s druhou sekýrou byly odhozeny. Za nezvyklé námahy si pes druhého dne přetrhl šlachy a stal se naprosto nepotřebným. Bílý Den ho zastřelil a saně nechal na stezce. Na svůj hřbet si naložil osmdesát kilo pošty a potravin a na Indiána naložil šedesát kilo. Výstroj a výzbroj nemilosrdně omezil. Indián žasl, když viděl, jak každý ždíbec bezcenné pošty se uchovává, zatímco fazole, hrnky, kotlíky, talíře a zásoba prádla se odhazuje. Ponechali si jen po jednom spacím pytlí, jen jednu sekýru, jeden plechový kotlík a nepatrnou zásobu slaniny a mouky. Slaninu je možno jíst z nouze v syrovém stavu a mouka, rozmíchaná v horké vodě, postačí udržet člověka při síle. Dokonce i puška s dvanácti náboji zůstala ležet na stezce.

A Bílý Den se ustavičně hnal vpřed a dál a dál, běžel u oje nebo odpočíval, když naň došlo, vzadu na letících saních. Poslední den bylo jasněji a chladněji než kdy dřív, jelo se dokonale, nádherně, a tak urazili něco přes sto deset kilometrů. Bylo deset hodin večer, když vyjeli na břeh a hnali se hlavní ulicí Circle City; mladý Indián, ačkoliv byl na řadě odpočívat vzadu, seskočil a utíkal za saněmi. Byla to úctyhodná vychloubačnost, a přestože již poznal své meze a zoufale se bránil jejich důsledkům, běžel statečně dál. (...)

V hloubi srdce Panenka tušila, že se mu to nepodařilo, ale přesto uzavřela sázku dvaceti uncí proti čtyřiceti uncím Charleyho Batese, že Bílý Den sem dorazí před půlnocí.

A ona také první zaslechla štěkot psů.

„Poslouchejte!“ vykřikla. „to je Bílý Den!“

Všechno se vrhlo ke dveřím; ale když se dvojité vnější dveře rozletěly dokořán, couvla tlačeniice lidí zpátky. Všichni slyšeli dychtivé kňučení psů, práskání biče a hlas Bílého Dne, povzbuzující vyčerpané spřežení, když na vrchol úžasného výkonu musili psi ještě vléci saně přes práh a po dřevěné podlaze. Vřítíli se dovnitř a s nimi se vřítíli dveřmi mráz, viditelný výpar jako bílý kouř, z něhož se ukazovaly jen jejich hlavy a hřbety, jak se napínali v postrojích, až to vypadalo, jako by ti psi plavali v řece. Za nimi u řídicí oje přicházel Bílý Den, až po kolena zahalený mrazivým výparem, takže to vypadalo, jako by se jím brodil.

Byl to pořád týž starý Bílý Den, třebaže vyhublý a zjevem prozrazující únavu, s černýma očima zářícíma a jiskřícíma stejně jako kdysi. Bavlněná parka ho kryla v kukle jako mnicha a spadala mu v přímých liniích svrchního kabátce až ke kolenům. Zašpiněná, začouzená a ožehnutá od táborových ohňů, parka sama výmluvně vypovídala o příbězích na stezce. Obličej měl zarostlý dva měsíce starým plnovousem; a vousy měl spleené ledem, který vytvořil jeho dech na tom posledním dlouhém běhu dlouhém sto dvanáct kilometrů.

Jeho vstup byl senzační, dramatická podívaná, a on to věděl.

Zkušenost z New Yorku mu otevřela oči. Strhal z velkopodnikatelské hry závoje iluzí a viděl její nahotu. Zafilosofoval si o průmyslu a o lidské společnosti asi takto:

Lidská společnost, tak jak je organizována, je jediná podvodná hra. Je v ní mnoho dědičně neschopných – mužů i žen, kteří nejsou tak slabí, že by je musili zavírat do ústavů slabomyslných, avšak nejsou ani dost silní, aby se mohli stát něčím lepším než rubači dřev a nosiči vody. Potom je ještě jiný druh hlupáků a bláznů, kteří přijímají tu podvodnou organizaci společnosti za bernou minci, uctívají ji a váží si jí. Ti jsou snadnou obětí pro druhé, kteří vidí věci jasně a vědí proto, zač ta podvodná společnost stojí.

Jenom práce, poctivá práce je zdrojem všeho bohatství. To znamená, že ať už jde o pytel brambor, velké koncertní křídlo nebo osmisedadlový cestovní automobil, všechno vzniklo jenom pracovním výkonem. Ta podvodná společenská organizace přichází teprve do distribuce těchto věcí, když už je poctivá práce vytvořila. Nikdo přece nevidí, že by synové dřiny s mozolnatými dlaněmi měli velké klavíry nebo se vozili v automobilech. Jak se tohle mohlo dít, to vysvětluje právě podvodná společenská hra. Desítky tisíc a statisíce lidí vysedává celé noci a vymýšlí úskoky, jak by se dostali mezi dělníky a věci, které dělníci vyrobili. Tito úskoční lidé jsou obchodníci a podnikatelé. Jakmile se dostanou mezi dělníka a jeho výrobek, urvou si z něho pořádný kus pro sebe. Tento kus není určován žádným zákonem rovnováhy, nýbrž holou jejich silou a sprostotou.

II. Nebeletristický text:

A. Funkční styl, obsah, účel, vztah k prvnímu textu;

B. Jazykové apod. zvláštnosti.

V kraji zlaté horečky

Východištěm zhruba 53 km dlouhé túry je městečko Skagway, ležící na konci jednoho z nejdelších aljašských fjordů, v údolí sevřeném strmými pobřežními horami. Díky této extrémní geografii tady neustále silně profukuje, ne náhodou je athabasští indiáni pojmenovali Chignik, v překladu větrné místo.

Při pohledu na těch několik nízkých dřevěných budov, tvořících dnešní Skagway, si nějak nedokážu představit, že tu v době zlaté horečky bydlelo přes 30 tisíc lidí. Neopakovatelnou historii z přelomu let 1897 a 1898 věrně zachycují dobové fotografie v muzeu na konci hlavní třídy.

Nezvaná medvědí návštěva

Vlastní Chilkoot Trail začíná v 15 kilometřů vzdálené osadě Dyea, kam se ze Skagway dostanu stopem. Konečně vstupuju do pravého aljašského pralesa, na první pohled vypadá docela obyčejně. Úzkou pěšinku posypanou jehličím lemují statné smrky porostlé lišejníky, sem tam z mechu vykukují klobouky hub a podél řeky se zelenají olše. Hřebeny hor halí mraky, ale sluníčko si jimi už začíná pomalu razit cestu.

V mírném svahu nad řekou pod větvemi vysokých smrků stojí tábořiště. Stanuje se na dřevěných platformách, které šetří přírodu a dodávají stanování nebývalý komfort. Spíte na dokonalé rovině a v dešti si nezamažete podlážku od bláta. Jediný problém bývá s ukotvením šňůr, takže výhody plošinek může plně ocenit jen ten, kdo má samonosný stan.

Moji dva jediné sousedé vaří v blízké boudě, která slouží jako kuchyně a nouzový přístřešek. Mezitím, co jsem si ze svých zásob uvařil odpočítaný příděl, hustě se rozpršelo, a tak si po večeri jdu ještě za světla lehnout. Probouzí mě lomcování stanem a vzrušený hlas: "Get up, there was a bear near your tent!" Vzápětí se dozvídám, že zatímco jsem spal, u mého stanu slídl velký černý medvěd, kterého sousedé odvážně zahnali hlasitým zpěvem.

Druhý text je reportáž českého cestovatele. Autor nápaditě zapojuje do vyprávění o své cestě informace o historii. Cestu líčí velmi subjektivně, používá historický přezens, přidává i praktické postřehy, které ocení ti, kdo by se podle jeho příkladu chtěli na Aljašku také vydat.

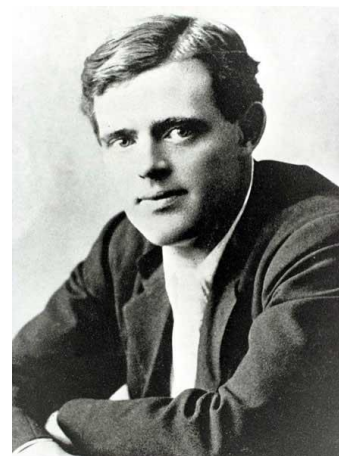
Jack London (12. 1. 1876 San Francisco /stát California/ – 21. 11. 1916 Glen Ellen /Kalifornie/)

Americký spisovatel a novinář.

Jack London se **narodil** jako John Chaney ve **velmi chudých poměrech** a patrně jako nemanželské dítě; jeho matka byla učitelkou hudby a otcem byl potulný astrolog, jenž od své otcovské role utekl. Matka se pak velmi brzy provdala za kupce a farmáře Johna Londona, jehož příjmení chlapec přijal (*Jack* = familiárně *John*).

Absolvoval základní školu, ale již od 10 let věku se vzdělával především **samostudiem** ve veřejné knihovně; byl celoživotním vášnivým čtenářem.

Ovšem již jako **patnáctiletý** musel Jack London pomáhat živit rodinu: pracoval především v **konzervárně**, kde ve velmi těžkých podmínkách dřel až 18 h denně. V 16 letech si za vypůjčené peníze koupil plachetnici a stal se **členem party pirátských lovců ústřic** (za noc vydělal až 180 dolarů, což se rovnalo půlročnímu výdělku v konzervárně). Již tehdy se však projevila Londonova trvalá slabost pro konzumaci alkoholu a mladík své peníze rychle rozutrácel. Poté, co se jeho loď vážně poškodila, zařadil se pro změnu mezi **pomocníky rybářské policie** stíhající ilegální rybolov. Když ve Spojených státech vypukla na začátku 90. let **hospodářská krize**, London se (r. 1893) jako člen posádky škuneru (dvoustěžňové plachetnice) zúčastnil náročné výpravy na **lov tuleňů** až u japonských břehů. Poté se raději vrátil do továren: vynikal fyzickou zdatností, takže snadno našel práci, ačkoli počet nezaměstnaných dělníků tehdy prudce rostl. Každodenní kontakt s prohlubujícími se sociálními problémy v dělnickém prostředí jej však přiměl přidat se (1894) k organizovanému **protestnímu pochodu nezaměstnaných dělníků** na americkou metropoli Washington. Akce skončila neúspěchem a London se pak protloukal americkým vnitrozemím v partě **tuláků (hoboes)**, ale zkušenost ze společného života s proletáři zničenými tvrdým světem konkurence a vykořisťování probudila v dosud velmi individualistickém mladém muži zájem o účinnou dělnickou solidaritu a o vlastní vzdělání na poli společenských věd.

Po návratu do Kalifornie dokončil **střední školu** (tehdy začal do školního časopisu psát své **první povídky**, ale také společenskovední články) a začal **studovat** (1896 – 1897) na později proslulé **University of California v Berkeley**, ale po roce ji musel kvůli nedostatku peněz opustit. Uchýlil se tedy opět k samostudiu: mezi autory, jejichž díla četl, jej obzvlášť zaujali **britský přírodovědec Charles Darwin** (objevitel přirozeného výběru jako základu vývoje živočišných druhů) a **německý filozof Karl Marx** (autor objevené kritické analýzy kapitalismu – podnikatelského základu moderního hospodářství). London byl od r. 1896 postupně členem dvou tehdy rychle vzniknuvších **levicových stran** (především strany Socialist Party of America).

V r. **1897 vypukla zlatá horečka** v oblasti kolem řek **Klondike** a **Yukon** při hranici mezi Kanadou a americkým koloniálním teritoriem Aljaškou. Nečekaně vydatné nálezy zlatých ložisek přilákaly do oblasti během tří let přes 100 tisíc lidí lačných rychlého zbohatnutí. Byl mezi nimi i Jack London: v hledání zlata nedosáhl úspěchu, ale po návratu do Kalifornie se definitivně zabydlel v profesi **novináře a spisovatele**: jako literát začal psát a publikovat **povídky** inspirované dosavadními bohatými dobrodružnými zážitky, jež sám zakusil nebo jich byl svědkem.

V r. 1900 se London oženil s Bessie Maddernovou. Zdá se, že hlavní pohnutkou pro sňatek byla touha po založení rodiny; mladému páru se brzy po svatbě narodily dvě dcery, ale manželství se záhy ocitlo v krizi, neboť Londonova svobodomyšlná povaha se zcela míjela s náboženským puritánstvím jeho ženy. K rozvodu došlo r. 1904.

V r. 1902 London pobýval v Londýně, aby jako reportér zachytil korunovaci nového britského krále Edvarda VII. z pohledu obyvatel chudinské čtvrti East End: v lokalitě tehdy také bydlel a jen se utvrdil v kritickém postoji vůči panujícím společenským poměrům.

Po návratu publikoval **svůj první slavný román, *Volání divočiny* (1903)**. Kniha okamžitě dosáhla ohromujícího úspěchu a **London** se rychle zařadil **mezi nejvýznamnější autory dobrodružného žánru**. Příběh domestikovaného psa z Kalifornie, který je ukraden a stane se tažným psem na Aljašce, kde se v něm probouzejí instinkty zděděné po divokých vlčích předcích a pomáhají mu vydobýt si vůdčí místo v tažné smečce, obstát proti krutému zacházení ze strany lidí a proměnit se ve věrného společníka statečného a čestného zálesáka, má vše, čím si Londonova tvorba dodnes podmaňuje čtenáře: **strhující dějovou linii příběhu, mužně úsporný, a přitom výstižný vypravěčský styl, dokonalou, na vlastní kůži prožitou znalost prostředí i charakterů postav, oslavu nezdolné životní energie, respekt k zákonům přírody, jež jediné mohou být dobrým vzorem pro lidskou společnost, neokázalé mravní poselství**. London se stal jedním ze zakladatelů **moderní realistické prózy**, zbavené novoromantického nánosu.

Od té doby London tvoří v **rychlém tempu: prakticky každý rok napíše jeden román** a většina z nich se stává **bestsellery** oceňovanými širokým okruhem čtenářů i literární kritikou po celém světě. Zároveň uveřejňuje množství **povídek**, vydávaných časopisecky i v knižních souborech. London **vystihl a využil** nástup **nových polygrafických technologií**, jež přinesly rozmach společenských časopisů, příhodných mj. pro publikování a společenské sdílení nové beletrie.

London patřil ve světovém měřítku k průkopníkům také ve způsobech, jak mediálně využít a rozhojnit svou popularitu i příjmy; vydávání jeho knih bylo spojeno s promyšlenými **promocemi** a London se již jako třicátník stal **světovou spisovatelskou celebritou**. Pořídil si ranč, který proměnil ve své velkorysé sídlo. Postupně si vybudoval osobní knihovnu o 15 tisících svazků.

V r. 1904 byl London vyslán jako **novinářský zpravodaj** do probíhající **Rusko-japonské války** (1904 – 1905). Odvážně – a pro tehdejší žurnalistiku zcela neobvykle – pobýval také v pásmu bojových operací a zažil několik napínavých chvil včetně dvojího uvěznění od Japonců.

V r. 1905 se London oženil podruhé, tentokrát s Charmian Kittredgeovou (1871 – 1955), s níž sdílel pohled na intimní, literární i cestovatelský život; podnikli spolu mj. plavbu námořní jachtou na Havajské ostrovy a do Austrálie. Zažili osobní tragédii, když jim brzy po narození zemřela dcera.

London jako spisovatel měl také **odpůrce**: upozorňovali, že je mnohem lepší povídkář než romanopisec, že po r. 1910 psal už hlavně proto, aby pokryl své značné výdaje, objevily se výhrady vůči jeho obdivu k silným, tvrdým, nadřazeným, individualistickým povahám.

London **zemřel náhle** ve věku 40 let. Byl fyzicky velmi disponovaný, ale strádal několika špatně léčenými chorobami, pocházejícími z jeho pobytů v divočině či exotických krajích a také z alkoholismu. Trpěl bolestmi, které tlumil morfinem, jež předávkoval – patrně nešťastnou náhodou; někdejší časté spekulace o sebevraždě nejsou dnes většinou považovány za opodstatněné.

Londonův životopis napsal americký spisovatel Irving Stone (1903 – 1989): *Námořník na koni* (Sailor on Horseback; 1938).

Některá díla:

Romány *Volání divočiny* (The Call of the Wild; 1903; film Spojené státy 1935: režie William A. Wellman, v hlavní lidské roli Clark Gable /John Thornton/; film Velká Británie aj. 1972: režie Ken Annakin, v hlavní roli Charlton Heston; film Spojené státy 1997: režie Peter Svatek, v hlavní roli Rutger Hauer), **Mořský vlk** (The Sea-Wolf; 1904; uvádí se téměř 10 filmových adaptací, čeští diváci měli možnost vidět tu z r. 1971: Rumunsko aj., režie Wolfgang Staudte aj., hrají Emmerich Schäffer /Humphrey van Weyden/, Raimund Harmstorf /kapitán Vlk Larsen/), z TV verzí je svým obsazením nejzajímavější americko-kanadská z r. 1993: hrají Christopher Reeve /Humphrey/, Charles Bronson /Larsen/), **Bílý tesák** (White Fang; 1906; román je protipólem *Volání divočiny*: jde tu o sblížení

divokého zvířete, které je ze tři čtvrtin vlk a z jedné čtvrtiny pes, s lidmi; film Spojené státy 1991: režie Randal Kleiser, v hlavních lidských rolích Ethan Hawke a Klaus Maria Brandauer), **Železná pata** (The Iron Heel; 1908; dystopie z budoucnosti, předvídá světovou válku a nastolení nedemokratické vlády ve Spojených státech), **Martin Eden** (1909; silné autobiografické prvky), **Bílý Den** (Burning Daylight; 1910; kniha byla několikrát zfilmována, pro českého diváka je nejzajímavější československý TV seriál ve slovenštině *Útek zo zlatej krajiny* z r. 1977, scénář Jiří Hubač, v titulní roli Bruno O'Ya, zimní aljašské exteriéry se natáčely v Nízkých Tatrách), **Tulák po hvězdách** (The Star Rover; 1915), **Jerry z ostrovů** (Jerry of the Islands; vydáno až 1917);

Povídkový soubor Povídky rybářské hlídky (Tales of the Fish Patrol; 1906);

Čeští vydavatelé sestavili **povídkové výběry Kaňon celý ze zlata a jiné povídky** (1975) a **Moře, sníh a velkoměsta** (1985); podle 3 Londonových povídek byl natočen československý film *Kaňon samé zlato* (1972; režie Zdeněk Sirový, hrají Ivan Palúch, Rudolf Hrušínský, Zdeněk Kryžánek aj.).

Jack London (1876 – 1916): Bílý Den (1910)

Část první Kapitola 5.

Jsmo na severoamerické Aljašce poblíž severního polárního kruhu, na konci 19. století, tedy v době, kdy se schyluje k objevu mohutných ložisek zlata při aljašsko-kanadské hranici kolem řek Yukon a Klondike. V Circle City, typickém srubovém táboře tohoto kraje, se setkáváme s Elamem Harnishem, který kdysi jako osmnáctiletý přišel ze Spojených států do těchto drsných končin za lepším životem, ale hlavně za dobrodružstvím. Začínal jako člen zlatokopečkých part a své druhy budíval za ranního rozbřesku voláním, že už je bílý den, čímž si vysloužil svou přezdívku. Jak plynula léta, stal se po Aljašce proslulým: vyniká fyzickou silou, jež pramení jednak z jeho tělesných dispozic, rozvinutých životem v divočině, jednak – a to možná ještě více – z jeho vzácné schopnosti dokonale ovládat své tělo. Bílý Den je ovšem také nanejvýš zkušený a vytrvalý – v tom překoná nejen své zlatokopečké druhy, ale i Indiány. Má vstřícnou povahu, kamkoli přijde, dokáže rozproudit zábavu a marně bychom hledali někoho, kdo vůči němu chová nepřátelské úmysly. Občas někde vykutá nebo vyrýžuje pár kousků zlata a to mu – spolu s příležitostnými výdělky – stačí na jednoduché a bezstarostné životy.

Román začíná jednoho večera v baru Tivoli, kam Bílý Den přichází, aby tu oslavil své třicátiny. Rozproudí se výtečná zábava, během níž Bílý Den hostí celou hospodu, v bujaré pranici ve sněhových závějích před vchodem přemůže jednoho po druhém všechny své kamarády a pak si uvnitř zatančí s krásnou, tichou dívkou řečenou Panenka; ta jej potají miluje, ale Bílý Den odolává všem jejím pokusům o sblížení, poněvadž se nechce vázat. Nakonec si v té bujaré noci Bílý Den zahraje partii pokeru, v níž se sázky vyšplhají do závratné výše a on sice vydrží do závěrečných kol hry, ale nakonec prohraje všechn svůj majetek kromě saní a psího spřežení. Přijme tedy pracovní nabídku na dopravu pošty na saních tažených psy po trase přes polovinu Aljašky – ze Circle City do tichomořského přístavu Dyea a zpět. Předtím ještě v Tivoli uzavře sázku, že cestu urazí v rekordně krátkém čase dvou měsíců. Během rychlého putování utahá až téměř k smrti postupně několik indiánských pomocníků; na cestě se samozřejmě také vyskytnou nečekané překážky.

Bílý Den ještě téhož dne překročil Chilcoot a sestoupil skoro dvě stě metrů dolů na druhé straně ve tmě a ve víru sněhové metelice až k jezeru Crater, kde se utábořil. Zůstalo jen při „studeném“ táboře, neboť byli ještě vysoko nad hranicí lesů a Bílý Den nikdy nezatažoval saně dřívím na palivo. Té noci na ně napadlo na metr sněhu a za černého rána, když se ze sněhu vyhrabali, pokusil se Indián zběhnout. Měl už dost cestování s člověkem, kterého pokládal za šílence. Ale Bílý Den ho

drsnými prostředky přemluvil, aby zůstal výpravě věren, a vydali se napříč Hlubokým jezerem a potom po Dlouhém jezeře a sestoupili do nížiny na hladinu jezera Lindermanova.

Na zpáteční cestě nasadili stejně vražedné tempo jako na cestě k mořskému břehu a Indián je nesnášel tak zdatně jako Kama. Ale ani on si nestýskal. Právě tak se již nepokoušel zběhnout. Dřel se a dělal, co mohl, zatímco si znovu a znovu pevně umiňoval, že se v budoucnu vždy zdaleka Bílému Dni vyhne. Dny přecházely v zítřky za střídání nocí a šedivých soumraků, vlny mrazu vystřídávalo sněžení a znovu nastupovaly vlny mrazu, a celou tu dobu v dlouhých hodinách putování se za nimi kupily

kilometry uražené dráhy.

Avšak na řece Padesát Mil je stihla nehoda. Přecházeli řeku po ledovém přemostění, když se psi probořili a proud je strhl pod led. Postraňky spojující spřežení se zadním psem se přetrhly a spřežení už nikdy nikdo neviděl. Zbyl jen jediný, zadní pes a Bílý Den zapřáhl do saní sebe a Indiána. Jenže člověk nedokáže nahradit v takové práci psa, a tady ti dva se pokoušeli konat práci pěti psů. Za hodinu takového putování Bílý Den odhodil přítěž. Krmivo pro psy, přebytečná výstroj i s druhou sekýrou byly odhozeny. Za nezvyklé námahy si pes druhého dne přetrhl šlachy a stal se naprosto nepotřebným. Bílý Den ho zastřelil a saně nechal na stezce. Na svůj hřbet si naložil osmdesát kilo pošty a potravin a na Indiána naložil šedesát kilo. Výstroj a výzbroj nemilosrdně omezil. Indián žasl, když viděl, jak každý ždíbec bezcenné pošty se uchovává, zatímco fazole, hrnky, kotlíky, talíře a zásoba prádla se odhazuje. Ponechali si jen po jednom spacím pytlí, jen jednu sekýru, jeden plechový kotlík a nepatrnou zásobu slaniny a mouky. Slaninu je možno jíst z nouze v syrovém stavu a mouka, rozmíchaná v horké vodě, postačí udržet člověka při síle. Dokonce i puška s dvanácti náboji zůstala ležet na stezce.

Tak potom urazili tři sta kilometrů do Selkirku. Bílý Den putoval večer dlouho a ráno začínal časně, hodiny dříve obětované na táboření a na péči o psy věnoval teď všechny pochodu na stezce. Večer se krčili zahalení do spacích pytlů nad malým táborákem, pili horkou a řídkou kaši z mouky a rozehrívali si nad ohněm kusy slaniny, nabodnuté na klacíky; v ranní tmě beze slova vstávali, hodili si na záda ranec, upravili si řemínky na čele a vydali se na stezku. V posledních kilometrech k Selkirku musil Bílý Den hnát Indiána před sebou; byl z něho už jen vyzáblý předsmrtný stín člověka s horečnatýma očima, který by se byl jinak položil do sněhu a usnul, anebo by byl odhodil náklad.

V Selkirku zapřáhl své původní spřežení psů, svěží, odpočaté a v dobrém tělesném stavu, a ještě téhož dne se Bílý Den plahočil dál a vystřídával se s naprostou samozřejmostí u řídicí oje s Indiánem od jezera Le Barge, který se mu dobrovolně nabízel již na cestě k jihu. Bílý Den byl teď o celé dva dny opožděn a padající sněh a neprojetá stezka ho udržovaly stále o dva dny pozadu celou cestu až do Čtyřiceti Mil. A odtud mu počasí přálo. Vypadalo to na dlouhou vlnu mrazu a on na ni hazardně vsadil, omeziv na nejmenší míru náklad potravin pro lidi i pro psy. Lidé ve stanici Čtyřicet Mil kroutili pochmurně a věštecky hlavou a naléhavě se ho tázali, co si počne, jestliže bude sněžit dál.

„Ta vlna mrazu určitě musí přijít,“ zasmál se a maširoval po stezce.

Několikery saně již projely sem a tam mezi stanicí Čtyřicet Mil a Circle City, takže stezka byla dobře ujeta. A vlna mrazu přišla a zůstala a Circle City bylo vzdáleno už jenom něco přes tři sta kilometrů. Labargský Indián byl muž mladý, který se dosud nepoučil o mezích svých sil, a muž plný pýchy. Přijal tempo Bílého Dne s radostí a z počátku dokonce snil o tom, jak sám toho bělocha utahá. Prvních sto padesát kilometrů ho pozoroval a hledal na něm příznaky vysílení a velice se

divil, že je neobjevuje. V průběhu druhých sto padesáti kilometrů pozoroval již takové příznaky sám na sobě, zatínal zuby a vytrvával. A Bílý Den se ustavičně hnál vpřed a dál a dál, běžel u oje nebo odpočíval, když naň došlo, vzadu na letících saních. Poslední den bylo jasněji a chladněji než kdy dřív, jelo se dokonale, nádherně, a tak urazili něco přes sto deset kilometrů. Bylo deset hodin večer, když vyjeli na břeh a hnali se hlavní ulicí Circle City; mladý Indián, ačkoliv byl na řadě odpočívat vzadu, seskočil a utíkal za saněmi. Byla to úctyhodná vychloubáčnost, a přestože již poznal své meze a zoufale se bránil jejich důsledkům, běžel statečně dál.

Kapitola 6.

V Tivoli bylo plno lidí – týchž lidí, kteří viděli Bílého Dne před dvěma měsíci odjíždět; neboť byl večer šedesátého dne, mínění se rozcházela, a jako vždy nebylo jednotného názoru o tom, zda takový výkon dokáže, nebo nedokáže. Ještě v deset hodin se uzavíraly sázky, ačkoli od sázky k sázce se poměr zvyšoval proti jeho úspěchu.

V hloubi srdce Panenka tušila, že se mu to nepodařilo, ale přesto uzavřela sázku dvaceti uncí proti čtyřiceti uncím Charleyho Batese, že Bílý Den sem dorazí před půlnocí.

A ona také první zaslechla štěkot psů.

„Poslouchejte!“ vykřikla. „to je Bílý Den!“

Všechno se vrhlo ke dveřím; ale když se dvojité vnější dveře rozletěly dokořán, couvla tlačnice lidí zpátky. Všichni slyšeli dychtivé kňučení psů, práskání biče a hlas Bílého Dne, povzbuzující vyčerpané spřežení, když na vrchol úžasného výkonu musili psi ještě vléci saně přes práh a po dřevěné podlaze. Vřítli se dovnitř a s nimi se vřítli dveřmi mráz, viditelný výpar jako bílý kouř, z něhož se ukazovaly jen jejich hlavy a hřbety, jak se napínali v postrojích, až to vypadalo, jako by ti psi plavali v řece. Za nimi u řídicí oje přicházel Bílý Den, až po kolena zahalený mrazivým výparem, takže to vypadalo, jako by se jím brodil.

Byl to pořád týž starý Bílý Den, třebaže vyhublý a zjevem prozrazující únavu, s černýma očima zářícíma a jiskřícíma stejně jako kdysi. Bavlněná parka ho kryla v kukle jako mnicha a spadala mu v přímých liniích svrchního kabátce až ke kolenům. Zašpiněná, začouzená a ožehnutá od táborových ohňů, parka sama výmluvně vypovídala o přibězích na stezce. Obličej měl zarostlý dva měsíce starým plnovousem; a vousy měl spleené ledem, který vytvořil jeho dech na tom posledním dlouhém běhu dlouhém sto dvanáct kilometrů.

Jeho vstup byl senzační, dramatická podívaná, a on to věděl. To právě byl jeho život a on si ho žil podle svých sil až do krkolomných vrcholů. Mezi svými byl velikánem, hrdinou Arktidy. Byl na to pyšný a toto byla jeho veliká chvíle, když se právě vrátil po třech tisících a dvou stech kilometrech cestování po stezce a vrazil tady do té hospody i se psy, saněmi, s poštou, s Indiánem, s celou parádou a se vším všudy. Dokázal zas ještě jeden vynikající kousek, který dál proslaví jeho jméno a po celém Yukonu bude znít – jméno Bílého Dne, krále všech cestovatelů, nejrychlejšího a nejvytrvalejšího pohaněče psích spřežení. (...)

Bílý Den zažije ještě několik dalších dramatických příhod. Přesvědčen, že kolem Klondiku musí existovat dosud neobjevené ložisko zlata, vydá se s dalšími zlatokopy do míst, kde dosud nikdo nehledal. Na rozdíl od jiných tam vydrží po celou krutou zimu, během níž se ocitne v nebezpečí smrti, ale nakonec je úspěšný a stane se z něj boháč. V tom okamžiku mu ovšem začne být Aljaška malá a Bílý Den se vypraví na jih, do kalifornského San Francisca, kde se chce v nové roli byznysmena prosadit tak, jako dokázal uspět na Dalekém severu.

Část druhá

Kapitola 5.

Když se Bílý Den vrátil do San Franciska, rychle stupňoval proslulost svého jména. V jistém smyslu to nebyla proslulost hodná závisti. Lidé se ho báli. Stal se známým jako bojovník, jako ďábelský rváč, jako tygr. Při hře drásal a drtil a nikdo nikdy nevěděl, kam a jak dopadne jeho příští rána. Mohutně využíval momentu překvapení. Vyčíhával a překonával neočekávané, a protože přišel teprve nedávno z divokého Severu, jeho duch se nepohyboval po vyjetých kolejkách, takže dokázal do neobvyklého stupně vymýšlet nové úskoky a bojové lsti. A jakmile jednou nabyl vrchu, využíval toho bezohledně. „Nelítostný jak rudokožec,“ říkávalo se o něm a byla to pravda.

Naproti tomu se o něm vědělo, že je poctivý. Jeho slovo bylo stejně dobré jako jeho úpis, a to i přes to, že sám se od nikoho pouhým slovem nespokojoval. (...)

Bezpečnými investicemi se Bílý Den ve své hře nezabýval. Ty jen vázaly peníze a snižovaly riziko. Okouzlovala ho právě hazardní stránka podnikání a hrát ji tím jeho drásavým způsobem vyžadovalo mít peníze stále po ruce. Nikdy je neměl vázány kromě krátkých období, neboť se zásadně zabýval ustavičným obratem, zasahoval zde, tam a všude, a stal se opravdovým pirátem hlavních finančních tratí. Spolehlivé uložení peněz na pět procent ho vůbec nelákalo, ale riskovat miliony v ostré, bezohledné bitvě, podstupovat nebezpečí, že přijde o všechno nebo vyhraje padesát, ba i sto procent, to mu vonělo životem. Hrál podle pravidel hry, ale hrál nemilosrdně. (...)

Příčinou jeho sveřepé krutosti bylo pohrdání lidmi, s nimiž hrál. Byl přesvědčen, že z nich ani jediný ze sta není zásadně ve svém jádře poctivý; a co se tklo procenta poctivých, těm prorokoval, že hrají-li v této lupičské hře, musejí prohrávat a nakonec zůstat bez groše. Zkušenost z New Yorku mu otevřela oči. Strhal z velkopodnikatelské hry závoje iluzí a viděl její nahotu. Zafilosofoval si o průmyslu a o lidské společnosti asi takto:

Lidská společnost, tak jak je organizována, je jediná podvodná hra. Je v ní mnoho dědičně neschopných – mužů i žen, kteří nejsou tak slabí, že by je musili zavírat do ústavů slabomyslných, avšak nejsou ani dost silní, aby se mohli stát něčím lepším než rubači dřev a nosiči vody. Potom je ještě jiný druh hlupáků a bláznů, kteří přijímají tu podvodnou organizaci společnosti za bernou minci, uctívají ji a váží si jí. Ti jsou snadnou obětí pro druhé, kteří vidí věci jasně a vědí proto, zač ta podvodná společnost stojí.

Jenom práce, poctivá práce je zdrojem všeho bohatství. To znamená, že ať už jde o pytel brambor, velké koncertní křídlo nebo osmisedadlový cestovní automobil, všechno vzniklo jenom pracovním výkonem. Ta podvodná společenská organizace přichází teprve do distribuce těchto věcí, když už je poctivá práce vytvořila. Nikdo přece nevidí, že by synové dřiny s mozolnatými dlaněmi měli velké klavíry nebo se vozili v automobilech. Jak se tohle mohlo stát, to vysvětluje právě podvodná společenská hra. Desítky tisíc a statisíce lidí vysedává celé noci a vymýšlí úskoky, jak by se dostali mezi dělníky a věci, které dělníci vyrobili. Tito úskoční lidé jsou obchodníci a podnikatelé. Jakmile se dostanou mezi dělníka a jeho výrobek, urvou si z něho pořádný kus pro sebe. Tento kus není určován žádným zákonem rovnováhy, nýbrž holou jejich silou a sprostotou. Urvou vždycky „všechno, co provoz snese“. Viděl, že všichni obchodníci a podnikatelé ve hře to takto dělají. (...)

Kapitola 8.

Bílý Den vstoupil do civilizace, ale nijak tím nezískal. Pravda, nosil teď lepší obleky, navykl si poněkud lepším způsobům a hovořil lepší angličtinou. Jako hazardní hráč a bezohledný ničitel protivníků nabyl pozoruhodné obratnosti a výkonnosti. Přivykl si také vyšší životní míře a naostřil svůj důvtip jako břitvu na urputné a složité zápasy s bojujícími muži. Ale zatvrdil se na úkor své dávné velkomyslné bodrosti. Podstatu uhlazenosti a vytříbenosti civilizace neznal. Nevěděl ani, že něco takového existuje. Stal se cynickým, zatrpklým a hrubým. Moc na něj měla stejný vliv jako na všechny lidi. Podezíraje velké vykořisťovatele, opovrhuje hlupáky z vykořisťovaného stáda, věřil jen sám sobě. To vedlo k nepřiměřenému a mylnému povznášení vlastního já, kdežto laskavou ohleduplnost k druhým – ba i jen prostou úctu k druhým – to ničilo, až mu nezbývalo vůbec nic, než se zbožně klanět u svatyně vlastního já.

Tělesně už nebyl tím mužem železných svalů, který přišel z Arktidy. Neměl dost pohybu, jedl víc, než mu bylo zdrávo, a pil už vůbec přespříliš. Svaly mu ochabovaly a krejčí ho upozorňoval na rostoucí míru v pase. Vskutku, Bílému Dni narůstalo viditelné břicho. Toto tělesné chátrání bylo stejně patrné v obličejí. Hubená indiánská tvář utrpěla přechodem do velkoměstského života. Mírné prohlubeniny v tvářích pod lícními kostmi se vyplnily. Vznikající odulé váčky pod očima byly již maličko viditelné. Okolo krku zesílil a první vrásky a záhyb začínající druhé brady bylo již možno jasně rozeznat. Staré účinky askeze, vyplývající ze strašných strázní a z dřiny, nyní zmizely; a rysy se rozšiřovaly, hrubly a těžkly, prozrazovaly znaky života, jaký teď vedl, ukazovaly jeho požívačnost, bezohlednost a hrubost. (...)

Čtenář jistě už netrpělivě čeká, kdy do života Elama Harnishe konečně vstoupí osudová láska. Stane se a tou dívkou je mladá sekretářka Dida Masonová. Elam ji zprvu přehlídí, ale když od ní vyslechne kritiku stylistických neobratností ve svých obchodních dopisech, přemůže svou ješitnost a začne si jí všímat. Zjistí, že je to půvabná, nezávislá a hrdá mladá žena, která miluje vyjížděky na koni. Kdyby ji býval potkal na Aljašce, byl by to asi přímočarý příběh. Ale Dida má jasné představy o své budoucnosti a o typu muže, s nímž by chtěla spojit svůj život, a Elam Harnish už zdaleka není tím, kým býval...

Kapitola 15.

(...) Z počátku se spokojoval s vyjížděkami s ní a stačil mu vztah čistě přátelský; jenže touha po ní a potřeba učinit ji svou vzrůstaly. Čím víc o ní věděl, tím výše ji oceňoval. Kdyby byla vůči němu uzavřená a povznesená, nebo kdyby byla jen chichotavou a kňouravou ženskou figurkou, bylo by to všechno docela jiné. Ale ona ho udivovala svou prostotou a přirozeností, svou širokou přátelskostí. Právě to druhé bylo tak velice neočekávané. Ještě nikdy se na ženu tak nedíval. Žena jako hračka; žena jako nebezpečí a zkáza; žena jako nezbytná manželka a matka dorostu lidského rodu – tohle očekával od žen a takhle ženy chápal.

Ale žena jako přítel a druh v hrách a radostech – tím ho Dida udivovala. A čím víc rostla její hodnota v jeho očích, tím prudčeji se rozhořivala jeho láska a bezděčně zabarvovala jeho hlas odstíny milostného laskání a stejně bezděčně vyšlehovala mnohoznačnými plameny z jeho očí. Ani ona nezůstala k tomu všemu nevidomá, přece však, jako už tak mnohá žena před ní, se domnívala, že si pohraje s hezounkým plamínkem a že potom unikne požáru, který z něho nutně vyšlehnout musí.

„Brzy začne nastupovat zima,“ říkala jednoho dne s politováním a s mírnou vyzývavostí, „a budeme mít po vyjížděkách.“

„Ale já se s vámi musím vídat i v zimě zrovna tak,“ zvolal kvapně.

Zavrtěla hlavou.

„Byli jsme přitom velmi šťastni a všechno bylo hezké,“ říkala, hledíc na něj pevně a upřímně. „Pamatuji se také na vaše pošetilá tvrzení o způsobech seznámení; jenže tohle k ničemu nepovede; nemůže. Znam se příliš dobře, abych se mohla mýlit.“

Tvář měla přitom vážnou, skoro rozlítostněnou přáním neubližovat, oči neuhýbavé, jenže v nich hořelo plamínky zlatými a žhavými – hlubinou ženské lásky, do níž se nyní dovedl bez bázně zahledět.

„Choval jsem se docela dobře,“ prohlásil. „Řekněte sama, není-li to pravda. A bylo to taky hodně těžké, to vám řeknu. Jen si to rozvažte. Ani jedinkrát jsem nevy pustil z úst slůvka o lásce, a přitom vás ustavičně celou tu dobu miluji. To už je výkon pro muže zvyklého mít vždycky po svém. Jsem obyčejně tak trochu ukvapený spěchal, jde-li o závod k nějakému cíli. Myslím, že bych předhlonil i všemohoucího pánaboha, kdyby šlo o závod na zasněženém ledě. A přece jsem na vás nespěchal. Řekl bych, že už tohle silně naznačuje, jak vás doopravdy miluju. Ovšem, že bych chtěl, abyste si mě vzala. Ale řekl jsem o tom jediné slovo? Ani jedinkrát jsem nezacvrlikal, ani jsem se nezatřepotal. Zůstal jsem tichý a způsobný, i když mi z toho někdy bylo hodně zle, z toho mlčení. Nepožádal jsem vás, abyste si mě vzala. Ani teď vás nežádám. Ach ne, ne proto, že byste nebyla dost dobrá. Vím až příliš dobře, že jste pro mne ta pravá žena. Ale jak je to se mnou? Znáte mě už tak dobře, abyste mohla vědět, co chcete?“ Pokrčil rameny. „Nevím a nebudu v té věci zatím nic riskovat. Vy musíte napřed vědět docela jistě, zda si myslíte, že se mnou dobře vyjdete nebo ne, a na to si hraju hezky opatrnou a pomalou hru. Ani mě nenapadne prohrát proto, že jsem se nepodíval pořádně na kartu.“

Takové vyznávání lásky přesahovalo všecko, co Dida až dosud ze zkušenosti znala. Ani o ničem podobném jakživa neslyšela. A kromě toho ještě nedostatek horoucnosti v té řeči ji tak ohromoval, že se z toho vzpamatovala jen tím, jak si teď připomínala jeho kdysi tolik se chvějící ruku a že vzpomínala na vášně, které viděla i dnes a vůbec každý den v jeho očích a denně slýchala z jeho hlasu. A potom si také připomněla, co jí řekl před několika týdny:

„Snad ani nevíte, co je to opravdická trpělivost,“ pravil tehdy, načež jí vypravoval o střelení veverek těžkou kulovnicí v oněch dnech, kdy umíral s Eliášem Davisem hladu na řece Stewart.

„Tak vidíte,“ naléhal, „už jen pro spravedlnost hry se musíme spolu vídat i letos v zimě. Vy jste se nejspíš nepostačila ještě rozhodnout - -“

„Ale já jsem rozhodnuta,“ přerušila ho. „Neopovázila bych si sama sobě dovolit zamilovat se do vás. Tudy má cesta k štěstí nevede. Mám vás ráda, pane Harnishi, líbíte se mi a tak, ale nic víc z toho nikdy nebude.“

„To proto, že se vám nelíbí můj způsob života,“ začal tvrdit, pomysliv právě na senzační automobilové vyjíždky a všemožné hýření, jež se mu v novinách připisovalo – a jak na to pomyslíl, zároveň si lámal hlavu, zda by ze své dívčí cudnosti raději prohlásila, že o tom nic neví, nebo zda by to směle připustila.

K jeho překvapení odpověděla bez okolků a docela přímo:

„Pravda, nelíbí se mi.“ (...)

Jack London: Bílý Den, Praha 1967, strany 56 – 60, 156, 158 - 159, 178, 245 – 247. Přeložil A. J. Šťastný.

Poznámky a vysvětlivky:

Charley Bates [ča:li beits], **Circle City** [sə:kl siti], **Crater** [kreitə], **Davis** [deivis], **Dida** [daidə], ale v českém textu klidně [dyda], **Dyea** [dai'i:], **Elam Harnish** [iləm ha:niš], **Chilcoot** [čilku:t], lépe *Chilkoot* – pověstný průsmyk (1067 m n. m.), jímž vedla hlavní přístupová cesta od pobřeží do zlatonosného kraje kolem Yukonu; **Klondike** [klondaik], **Le Barge** [lə barž], **New York** [nju: jo:k], **parka** – delší teplá bunda s kapucí, původně oděv amerických severských Eskymáků; **San Francisco** [ˌsæn frən'siskəu], **Stewart** [stju:ət], **Tivoli** [tyvoli], **unce** – jednotka hmotnosti (značka oz), tradičně používaná především v anglosaském prostředí (1 oz = asi 30 g), **Yukon** [ju:kon].